

Галина Міхненко

викладач, м. Київ

Психологічні механізми інтелектуальної мобільності

На сьогоднішньому етапі запровадження інтенсивних технологій держава зацікавлена у фахівцях, які спроможні діяти активно, приймати рішення, гнучко адаптуватися до мінливих умов життя, вміють працювати з інформацією, поповнювати професійні знання предметного та надпредметного характеру. Щоб успішно працювати в умовах системності економіки, виробництва та соціуму, у інженера мають бути сформовані перш за все інтелектуальні якості, а у самій системі інженерної освіти перше місце мають займати тенденції демократизації, глобалізації, фундаменталізації, гуманізації, та інтелектуалізації освіти.

Г. Єгорова вказує на те, що динаміка формування інтелектуальної культури передбачає розвиток свободи творчої думки, оволодіння засобами самоаналізу, особистісної рефлексії, розширення поля професійної підготовки як у рамках внутрішньої системи, так і в рамках різних інтелектуальних систем. Дослідник при цьому виділяє інтелектуальну мобільність як критеріально-індикаторну складову інтелектуальної культури, яка передбачає здатність до соціальної взаємодії, готовність до становлення фахівця-інтелектуала в умовах освітнього середовища вищого навчального закладу [2].

Результати досліджень показують, що у багатьох студентів недостатньо розвинений цілий ряд інтелектуальних вмінь. Так, близько 70% студентів недостатньо володіють прийомами розуміння складної інформації; 72% – не вміють систематизувати, структурувати, виокремлювати необхідні зв'язки у матеріалі для кращого розуміння та запам'ятовування; 16% – не вміють давати аналітичну оцінку проблем. Більше половини студентів скаржаться на те, що швидко забувають навчальний матеріал, не використовують раціональні

прийоми збереження інформації та не володіють прийомами керівництва своєю увагою. 72% студентів визнають, що їм важко сконцентруватися на лекціях; 74% – мають труднощі під час сприймання великого обсягу інформації; ефективність сприйняття навчального матеріалу складає 25% [1].

Розробка моделі формування інтелектуальної мобільності майбутнього інженера як інтегрованої особистісної якості, що дає можливість швидко змінювати види та форми інтелектуальної діяльності без зниження ефективності та результативності останньої, невіддільна від виокремлення глибинних психологічних механізмів та закономірностей розвитку інтелекту.

Інтелект, у розумінні Р. Фейерштейна, є динамічним процесом взаємодії людини зі світом, тому критерієм його розвитку є мобільність (гнучкість, пластичність) індивідуальної поведінки. Джерело мобільності – опосередкований досвід навчання: безліч технік (прийомів), у т. ч. навички запам'ятовування, обґрунтовування, оцінювання власної компетентності, контролю за поведінкою, пошуку мети, планування тощо, за допомогою яких суб'єкт свідомо управляє своїми станами, інтелектуальною діяльністю.

М. Холодная визначає інтелект як форму організації індивідуального ментального (розумового) досвіду у вигляді наявних ментальних структур, які забезпечують можливість продуктивного сприйняття, розуміння та пояснення того, що відбувається. Аналіз ментальних структур дозволяє виокремити три рівня ментального досвіду: когнітивний, метакогнітивний та інтенціональний. Особливості організації когнітивного та метакогнітивного досвіду визначають властивості індивідуального інтелекту. При цьому центральну роль у встановленні інтелекту відіграють понятійні структури та способи розумових дій, що виступають у якості «форми інтегральної роботи інтелекту» [4].

Перехід від вивчення пізнавальних процесів у дослідженнях, присвячених інтелекту, до вивчення «ментального досвіду» - явище закономірне, що обумовлено поступовою трансформацією парадигмальних основ сучасної психології у напрямку визнання людини суб'єктом (М. Холодная) [4]. На

перший план виходить проблема внутрішніх психічних ресурсів людини, які виступають як основа її самостійності.

Дослідження показали, що розвиток академічних та операційних умінь можна натренувати традиційними навчальними засобами, а розвиток інтегральних компетенцій потребує зміни у навчальних стратегіях [3]. Саме тому в сучасній психолого-педагогічній теорії та практиці активно розробляються і починають впроваджуватися у навчальний процес вищої школи технології розвитку критичного мислення (прийоми інсерту, мозкової атаки, переплутаних логічних ланцюгів тощо), технології проблемного навчання, активні методи навчання (інтелектуальні диспути, ігри), метод проектів та ін. Застосування даних технологій дозволяє сформувати стратегічну компетентність майбутніх фахівців, одним з проявів якої є спроможність фахівця ефективно використовувати набуті та самостійно знаходити нові способи вирішення нестандартних завдань в умовах обмеженості часу, засобів тощо.

Отже, психологічним механізмом інтелектуальної мобільності як інтегрованої особистісної якості вважаємо гнучкість мислення та індивідуальної поведінки, творчий підхід у виборі стратегій, способів діяльності у мінливих умовах професійного середовища.

Література:

1. Гончарук, Н.П. Интеллектуализация профессионального образования в техническом вузе: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 [Электронный ресурс] / Н.П. Гончарук – Казань, 2004. – Режим доступа: <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-08/dissertaciya-intellektualizatsiya-professionalnogo-obrazovaniya-v-tehnicheskom-vuze#ixzz2H7ILB3N4>
2. Егорова, Г.И. Интеллектуализация профессиональной подготовки специалиста технического вуза: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Г.И. Егорова. – Санкт-Петербург, 2005. – 407с.
3. Образовательные стратегии и технологии обучения при реализации компетентностного подхода в педагогическом образовании с учетом гуманитарных

Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 21-22 березня 2013 р. – К.: НАУ, 2013. – С.64-65 с.

технологий: Методические рекомендации. — СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. — 108 с.

4. Холодная М.А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума. 2-е изд./ М. А. Холодная. – СПб.: Питер, 2004.- 384с.